

Motion till riksdagen 2005/06:So552

av **Kenneth Johansson m.fl. (c)**

Delaktighet, arbete och företagande för funktionshindrade

Motionen delad mellan flera utskott

Sammanfattning

Målet för handikappolitiken bör enligt Centerpartiet vara principen om alla människors lika värde och rätt till likabehandling, ett tillgängligt samhälle och en tillgänglig arbetsmarknad. Med denna motion vill Centerpartiet särskilt sätta fokus på åtgärder för att ta till vara funktionshindrade människors vilja och förmåga att arbeta eller starta och driva företag.

Delaktighet i arbetslivet är viktigt för funktionshindrades livskvalitet och personliga utveckling. Men det är också till gagn för hela samhället. Dels på grund av att de arbetsinsatser funktionshindrade i dag förhindras att bidra med kan tas till vara. Dels på grund av den potential som finns i att kombinera entreprenörskap med funktionshindrades erfarenheter. Slutligen därför att det inskräper vår syn på människan och på samhället: Alla människor har någonting att bidra med och arbetet är en grundbult både för det personliga välbefinnandet, för samhällets utveckling och för individens försörjning.

Bland förslagen i motionen som rör arbete kan nämnas:

- Ökat företagande bland funktionshindrade ska vara ett mål för näringspolitiken.
- Utred hur stödinsatserna för nyföretagande och företagande behöver anpassas för att underlätta och uppmuntra funktionshindrade att starta och driva företag.
- Gör det möjligt för funktionshindrade företagare att ansöka om och prövas för lönebidrag.
- Gör det möjligt för anställda med lönebidrag att fortsätta arbeta även efter 65 års ålder.

Övriga förslag är bl.a.:

- Tillsätt en utredning om att införa individuella utkrävbara rättigheter i stället för dagens skyldighetslagstiftning.
- Hjälpmedelsgaranti.
- Överför kommunernas kostnadsansvar för LASS (personliga assistenter) på staten för att öka klienternas rättssäkerhet och integritet.

Fel! Okänt namn på

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att målet för handikappolitiken bör vara principen om alla människors lika värde och rätt till likabehandling, ett tillgängligt samhälle och en tillgänglig arbetsmarknad.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett arbetsfokus i handikappolitiken.¹
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om möjligheten till fortsatt anställning med lönebidrag även efter 65 års ålder.¹
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ett ökat företagande bland funktionshindrade bör vara ett mål för näringspolitiken.²
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en utredning av hur stödinsatserna för företagande kan behöva anpassas för att underlätta för och uppmuntra funktionshindrade att starta och driva företag.²
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om möjligheter för funktionshindrade som startar och driver eget företag att ansöka om och prövas för lönebidrag.¹
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om statens ansvar för att samhällets fysiska planering anpassas till rörelsehindrade.³
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en utredning av individuellt utkrävbara rättigheter.⁴
9. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring i förvaltningslagen kring bemötandefrågor.⁴
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kompensation för merkostnaderna för föräldrar med funktionshindrade barn.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av skollagen.⁵
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om alla människors rätt till rehabilitering.⁶
13. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag om en hjälpmedelsgaranti.
14. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag om hur vården och omsorgen om de psykiskt sjuka och funktionshindrade kan stärkas och om hur psykiska och dolda funktionshinder kan integreras i handikappolitiken.
15. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade enligt vad som anförs i motionen så att även personkrets 3 omfattas av rätten till daglig verksamhet.

Fel! Okänt namn på

16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om tilläggsdirektiv till Assistanskommittén om att utreda ett statligt kostnadsansvar för LASS.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om neurologisk forskning i Sverige.⁵
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförts om åtgärder för att förbättra funktionshindrades situation i katastrofsituationer, såväl internationellt som i Sverige.

¹Yrkandena 2, 3 och 6 hänvisade till AU.

²Yrkandena 4 och 5 hänvisade till NU.

³Yrkande 7 hänvisat till BoU.

⁴Yrkandena 8 och 9 hänvisade till KU.

⁵Yrkandena 11 och 17 hänvisade till UbU.

⁶Yrkande 12 hänvisat till SfU.

Fel! Okänt namn på

Inledning

Centerpartiet verkar för ett samhälle som växer underifrån, som präglas av mångfald och där alla människor får växa. Att människor med funktionshinder kan delta i samhälls- och arbetslivet innebär fler perspektiv och fler idéer. Det bidrar också till tolerans och humanism.

Människor med funktionshinder möter i varierande grad svårigheter vid sitt deltagande i samhällslivet. Dessa svårigheter kan i betydande utsträckning reduceras genom att samhällslivets olika arenor (t.ex. arbetsmarknad, utbildningssystem, fritid och politisk delaktighet och påverkan) anpassas efter funktionshindrades förutsättningar. Centerpartiet anser att detta samhällsåtagande bör ha hög prioritet även i ekonomiskt besvärliga tider. Målet bör vara ett värdigt liv och ett fullgott medborgarskap åt alla samt ett samhälle som är tillgängligt för alla.

Ett funktionshinder påverkas av den enskildes livsvillkor och av hur vårt samhälle är utformat. Handikappolitiken har länge utgått från synsättet att funktionshindrade är människor med ett vårdbehov. Även om man naturligtvis inte kan bortse från att det finns en medicinsk aspekt kopplad till många funktionshinder bör det exklusivt handikappolitiska fokuset ligga på åtgärder som kan vidtas för att funktionshindret ska upphöra att vara ett handikapp. Det är också viktigt att inte i första hand se funktionshindrade som passiva klienter för mer eller mindre välvilliga myndigheter utan ta fasta på att de – i likhet med alla människor – är viktiga resurser som kan lämna bidrag till samhälle och medmänniskor.

Ett av vårt samhälles stora problem är att det är för få människor som arbetar och alltför många som av olika skäl inte ges tillfälle att bidra. Detta perspektiv måste enligt Centerpartiet också omfatta funktionshindrade. Även om ett funktionshinder innebär begränsningar i vad en person kan göra, så är det relativt få personer som inte har vissa funktioner som fungerar bra. Personer med fysiska funktionshinder är ofta inte hindrade i sin intellektuella eller emotionella förmåga, personer med neurologiska funktionshinder kan ha en oskadad fysisk kapacitet, etc. Att skapa ett samhälle och en arbetsmarknad där personer med funktionshinder inte döms ut på fördomsfulla grunder och som är tillgängligt för deras arbets- och samhällsinsatser är både en skyldighet mot funktionshindrade, och något som ligger i hela samhällets långsiktiga sociala och samhällsekonomiska intresse. Målet för handikappolitiken bör vara principen om alla människors lika värde och rätt till likabehandling, ett tillgängligt samhälle och en tillgänglig arbetsmarknad. Detta bör ges regeeringen till känna.

Arbetsmarknad

För Centerpartiet står frågan om att öppna arbetslivet för så många människor som möjligt i fokus. Det är av flera orsaker viktigt att denna målsättning också gäller funktionshindrade. Att få försörja sig genom eget arbete och

Fel! Okänt namn på

bidra till samhället ger mening, värdighet och social gemenskap. Meningsfulla arbetsinsatser innebär att viktiga uppgifter och viktig produktion tillförs samhället. Slutligen bidrar ett sådant fokus till att stärka normen att alla människors arbete och egenförsörjning är en grund för samhällets bestånd. Vad som ovan anförts om vikten av ett arbetsfokus också i handikappolitiken bör ges regeringen till känna.

För att fler funktionshindrade ska efterfrågas på arbetsmarknaden behövs en rad åtgärder:

- Generella insatser för att öka efterfrågan på arbetskraft, genom exempelvis sänkta arbetsgivaravgifter och minskad regelbörda för företagen. I en situation där utbudet av arbetskraft är större än efterfrågan kostar det ingenting för arbetsgivarna att vara fördomsfulla.
- Upphävande av det nya arbetsgivaransvaret för sjukförsäkringen (15-procentaren) som leder till att arbetsgivare inte vågar anställa personer som de befarar kan ha hög risk för sjukfrånvaro.
- Minskade fördomar i arbetslivet så att arbetsgivare och arbetskamrater inser att en viss funktionsnedsättning inte behöver innebära att andra funktioner är nedsatta. I detta arbete är såväl diskrimineringslagstiftning, attitydpåverkande insatser och dialog med arbetsmarknadens parter viktiga.
- Ekonomiska stödformer och drivkrafter (t.ex. lönebidrag) för att stärka funktionshindrades ställning på arbetsmarknaden. Lönebidrag ses oftast som en kostnad, men eftersom de leder till att arbetsinsatser görs som annars inte skulle ha blivit utförda så bidrar de till den samlade samhällsekonomin.
- Ett socialt företagande i offentlig, ideell och privat regi såsom Samhall AB.

Fler måste ges möjlighet att komma in på arbetsmarknaden. Som en stimulans för detta behöver fler lönebidrag inrättas. De ersättningar som utbetalas till arbetsgivare för personer med arbetshandikapp, och som därigenom utgör ett stöd till arbetsgivarens lönekostnad för den anställde, har under lång tid legat på en låg nivå, vilket har lett till att många arbetsgivare har haft problem med att behålla eller nyanställa personer med arbetshandikapp. Nivån uppgår i dag till 80 % av maximalt 13 700 kr men i vissa fall kan bidraget uppgå till 90 % av maxbeloppet. Det motsvarar på intet sätt den löneutveckling som skett i samhället i övrigt. Taket bör höjas! Lönebidragssystemet bör dessutom göras mer flexibelt. Lönebidragssystemet är en del i arbetsmarknadspolitik och bör utökas så att vi snabbt kan nå målsättningen om att alla människor ska ha möjlighet till egen försörjning. Lönebidraget ska ökas från 15 200 till 17 700 kr i månaden. Centerpartiets förslag om utökat lönebidrag förs fram i vår arbetsmarknadsmotion. I Centerpartiets budgetmotion föreslås 450 miljoner kronor till nya lönebidrag, vilket skulle ge ungefär 2 000 nya arbetstillfällen.

Centerpartiet vill förbättra möjligheterna för personer som passerat pensionsåldern att fortsätta arbeta. Den möjligheten ska även gälla funktionshindrade. I dag upphör lönebidragen automatiskt vid 65 år. Det bör ändras så att

Fel! Okänt namn på

lönebidragen förlängs om både arbetsgivare och arbetstagare är överens om detta. Detta bör ges regeringen till känna.

Företagande

Sverige måste bli ett företagsammare samhälle. Vi behöver ta till vara entreprenörerna och ge dem förutsättningar att utveckla sina idéer. Man kan rimligtvis anta att det finns lika många entreprenörssjälar bland funktionshindrade som bland den samlade befolkningen, men det är mycket få av dem som tar steget och startar eget. Att få fler funktionshindrade att starta företag skulle vara av stor strategisk betydelse för att stärka funktionshindrades ställning i samhället och på arbetsmarknaden. Det kan även innebära viktiga tillskott till den svenska samhällsekonomin. Framgångsrika entreprenörer skulle vara viktiga förebilder och bidra till att höja funktionshindrades status. Det finns en tillväxtpotential i företagsidéer som tar sin utgångspunkt i funktionshindrades erfarenheter, t.ex. utveckling av hjälpmedel, tjänster m.m. I takt med att funktionshindrades ställning stärks i stora delar av världen kommer marknaden för denna typ av produkter och tjänster att öka. Att öka företagandet bland funktionshindrade bör vara ett mål för näringspolitiken. Detta bör ges regeringen till känna.

De hinder som ett otillgängligt samhälle tornar upp framför den funktionshindrade blir naturligtvis än mer besvärande för en entreprenör som ska försöka driva en verksamhet med vinst. Det kan vara svårt att hitta investeringskapital eftersom funktionshindrade genomsnittligt sett har en svagare ekonomisk ställning i utgångsläget och eftersom såväl företagsrådgivare som banker kan bedöma funktionshindrade entreprenörer som riskabla investeringsobjekt. Invanda tankemönster hos såväl allmänheten som hos de funktionshindrade själva kan också innebära att företagande inte ses som ett självklart alternativ. Denna problembild gäller i stort även företagare som drabbas av funktionshinder efter olycka eller sjukdom. Utan att förringa svårigheterna anser Centerpartiet att möjligheterna att främja funktionshindrades företagande bör ses över. Regeringen bör få i uppdrag att undersöka på vad sätt de statliga (Almi, Arbetsförmedlingen m.fl.) och kommunala rådgivnings- och stödinsatserna för nyföretagande kan behöva anpassas för att underlätta och uppmuntra funktionshindrade att starta företag. Detta bör ges regeringen till känna.

På samma sätt som lönebidrag innebär en möjlighet att kompensera för en persons nedsatta arbetsfunktion bör motsvarande möjligheter finnas för personer som startar och driver eget företag. Funktionshindrade som startar eget bör ges goda möjligheter att ansöka och prövas för lönebidrag i egen anställning. Detta bör ges regeringen till känna.

Samhällsplanering

Många funktionshinder skulle förminskas och i bästa fall elimineras helt, om vi anpassade samhället så att det passade alla människor. Anpassad kollektivtrafik med bl.a. utökad personlig service och lättillgänglighet skulle öka många människors möjlighet att röra sig fritt. Offentliga och kommersiella lokaler som inte är anpassade utestänger effektivt många människor från att vara delaktiga i det offentliga och sociala samhällslivet. Att förbättra tillgängligheten i samhället är en långsiktigt viktig investering eftersom det minskar funktionshindrades hjälpbehov. Den demografiska utvecklingen leder till en stor ökning av antalet äldre under de närmaste decennierna och en ökad tillgänglighet är en viktig del i strategin för att klara en rimlig livskvalitet och äldreomsorg för dessa grupper.

Riksdagen antog för fem år sedan regeringens proposition *Från patient till medborgare* vars syfte var att Sverige skulle vara handikappanpassat till år 2010. Regeringens fortsatta arbete har dock präglats av en häpnadsväckande passivitet. Som ett exempel kan nämnas att bara 15 % av de statliga myndigheterna har handikapplaner. Inrättandet av Handisam genom riksdagsbeslut i våras är en panikåtgärd som knappast kommer att kunna leda till att den förloerade tiden tas igen. Den framstår nu som otroligt att propositionens ambitiösa mål kommer att kunna uppnås. Detta är ett stort svek mot Sveriges funktionshindrade.

Tillgängligheten i offentliga färdmedel är otillfredsställande även om framsteg sker. De nya järnvägsvagnarna är i allmänhet betydligt mer tillgängliga än de gamla. Även inom busstrafiken kommer nu allt bättre modeller även om tillgängligheten fortfarande är dålig. En undersökning har visat att av Sveriges alla flygplatser är det bara Arlanda som är tillgängligt för rörelsehindrade. Det innebär att dessa personers möjlighet att använda flyget för inrikes transporter begränsas kraftigt. Staten har ett ansvar för att infrastruktur och fysisk planering i landet anpassas och ger alla människor rörelsefrihet. Det ligger dessutom i högsta grad i samhällets eget intresse eftersom alternativet ofta är långa och kostsamma resor med riksfärdtjänst. Vad som ovan anförts om statens ansvar för att den fysiska planeringen anpassas till rörelsehindrade bör ges regeringens till känna.

Individuellt utkrävbara sociala förmåner

I snart 30 år har det i USA funnits lagstiftning som förbjuder diskriminering bl.a. på grund av bristande tillgänglighet. En person som inte kan delta i samhället på grund av bristande tillgänglighet kan därmed få detta prövat av en oberoende instans. Den svenska handikappolitiken har huvudsakligen utformats genom lagstiftning som ålägger kommunerna skyldigheter, men det saknas motsvarande individuella rättigheter för enskilda. Centerpartiet anser att de grundläggande fri- och rättigheterna bör kompletteras på ett sådant sätt att enskilda kan hävda sina rättigheter i förhållande till myndigheter och andra

Fel! Okänt namn på

samhällsaktörer inför domstol. Genom att tydligare formulera i vad rättigheterna består (t.ex. funktionellt boende för funktionshindrade) ökar också utrymmet att lokalt bestämma hur detta ska tillgodoses. Därmed stärker man samtidigt det lokala självstyret och individens rättigheter.

Regeringen bör låta utreda möjligheten att ersätta regleringar av den offentliga verksamheten med individuellt utkrävbara rättigheter i enlighet med ovanstående. Detta bör ges regeringen till känna.

Diskriminering

Det finns en utbredd och djupgående samsyn om att åtgärder behövs för att funktionshindrade ska uppnå ökad delaktighet och jämlikhet i samhället.

Diskrimineringsfrågorna är nu under utredning och tidigare centerkrav som att skyddet mot diskriminering av funktionshindrade ska stärkas, en samlad diskrimineringslagstiftning samt sammanslagning av alla de fem diskrimineringsombudsmännen till en myndighet, liksom ämbetets ställning i förhållande till regering och riksdag, belyses nu av utredningen, vilket vi välkomnar.

Bemötande i offentlig förvaltning

Många medborgare uppger att de i kontakten med myndigheter och förvaltningar känt sig kränkta då de inte bemötts med respekt och förståelse. Människor måste kunna känna sig trygga i kontakten med myndigheter. I förvaltningslagen finns angivet vilka rättigheter medborgare har i fråga om att ta del av handlingar, information m.m. Det vi i detta sammanhang saknar är riktlinjer för bemötandet av medborgare. I förvaltningslagen bör införas ett tillägg angående bemötandefrågor.

Riksdagen bör begära förslag om ändring i förvaltningslagen i enlighet med vad som föreslagits ovan.

Barn och ungdomar med funktionshinder

Barn och ungdomar med funktionshinder är alltför osynliga i vårt samhälle. Gruppen är emellertid mycket heterogen. Även adhd/damp bör betraktas som funktionshinder. Det är av stor vikt att barn och ungdomar med funktionshinder ges möjlighet att delta i samhällslivet på likvärdiga villkor. I LSS lyfts tre huvudprinciper fram: Barn ska så långt möjligt få växa upp i sitt föräldrahem. Hela familjen ska kunna leva ett så normalt liv som möjligt. Insatserna ska förebygga och minska följderna av funktionshinder. Fortfarande återstår dock mycket att göra innan dessa intentioner är uppfyllda. Det ekonomiska stödet

för familjer med funktionshindrade barn och ungdomar är ofta otillräckligt och merkostnaderna sänker familjernas levnadsstandard. Regeringen fick i samband med den handikappolitiska handlingsplanen i uppdrag att presentera förslag för hur merkostnader för föräldrar till funktionshindrade barn och ungdomar skulle kunna kompenseras. Det är önskvärt att regeringen fullföljer detta uppdrag. Detta bör ges regeringen till känna.

Skola och utbildning

Barn med funktionshinder har ett större behov av stöd och individuell anpassning i skolan än andra barn för att en likvärdig utbildning ska kunna ges. Anpassning är också viktig eftersom funktionshindrades närvaro i det ordinarie skolsystemet är en förutsättning för att främja sunda och toleranta attityder till funktionshindrade i hela samhället. Skolan ska vara bärare av värden som tolerans, respekt för andra, demokrati och insikten om vars och ens personliga ansvar. Detta är något som eleverna i första hand lär sig genom samspel, genom att se vuxna respektera andra och genom att de behandlar fattningen är tydlig när det gäller skolans skyldighet att stödja barn med svårigheter i skolan. Bestämmelserna ger ett bra skydd i teorin, men i praxi och ungdomar lika.

Fortfarande är bristerna i det högre utbildningsväsendets anpassning till funktionshindrade betydande. Det handlar bl.a. om otillgängliga lokaler samt brister i hjälpmedel. Ovidkommande funktionshinder ska inte medföra att personer som i relevant avseenden är lämpade för en viss utbildning diskrimineras. Det är också angeläget att säkerställa tillgången på handikappanpassade studentbostäder.

Skolförktiken finns det inga tydliga kriterier på vad som ingår i rätten till stöd och ingen faktisk möjlighet att utkräva denna rätt eller pröva den i domstol. Centerpartiet anser att de svenska bestämmelserna i högre grad borde ge den enskilde eleven laglig rätt att få sina behov utredda och tillgodosedda. Centerpartiet vill i detta syfte ha en översyn av skollagen. Denna bör kompletteras med en förenkling av bestämmelserna vad avser kommunernas möjlighet att lokalt bestämma hur man ska uppnå dessa mål. Detta bör ges regeringen till känna.

Kultur och medier

Funktionshindrades möjligheter att ta del av kultur och massmedier är i många fall begränsade. I dag kan den som är synskadad ha stora svårigheter att ta del av de nyhetsinslag som sänds på ett annat språk med översättning endast via texttjänst. Hörselskadades möjlighet att ta del av teaterföreställningar är nästan obefintliga då textning saknas. För få program på tv textas. Hörselskadade är hänvisade till repriserna. Bakgrundsljud försvårar också

Fel! Okänt namn på

möjligheterna för personer med hörselnedsättning att ta del av tv- och radio-utbudet. Det är viktigt att produktionsbolagen är medvetna om denna problematik och att programinslag med bakgrundsljud undviks. Direktiven för Sveriges Radio bör i dessa avseenden skärpas. Detta bör ges regeringen till känna.

IT-stöd

För att människor ska känna självbestämmande, delaktighet och egenvärde måste samhället utformas så att individen ges möjlighet att ta del av t.ex. nyhetssändningar och kulturliv. Centerpartiet bejakar teknikutvecklingen och understryker att IT-samhället måste vara tillgängligt även för funktionshindrade. Teknikutnyttjandet kan i vissa sammanhang vara ett hinder för funktionshindrade att få service likvärdig den som alla andra får. Ett exempel på detta är det utökade antalet Internetbanker. Det är angeläget att utreda en lagreglering av likvärdig tillgänglighet till service för alla. Detta bör ges regeringen till känna.

Handikapporganisationer

Handikapporganisationerna fyller en viktig roll som opinionsbildare, men ännu viktigare är de i egenskap av mötesplatser, stödplatser och verktyg för medlemmarna att förbättra sina villkor och sin livskvalitet. Förändringar i bidragssystemen har under senare år medfört försämrad ekonomi för många, främst mindre, handikapporganisationer. Centerpartiet ser ett stort värde i livaktiga handikapporganisationer och föreslår därför i sin budget att anslaget till handikapporganisationer ökas med 10 miljoner kronor per år.

Samlingslokaler

För att funktionshindrade ska ha möjlighet att delta i möten och sammankomster krävs att de allmänna samlingslokalerna görs tillgängliga. Bidragssystemen till samlingslokaler måste styra mot handikappanpassning och förbättrad tillgänglighet. En utredning presenterade 2003 förslag till nytt bidragssystem för samlingslokaler i denna anda. Det är hög tid att regeringen återkommer med förslag om hur utredningens intentioner kan förverkligas. Centerpartiet föreslår i sin kulturmotion att riksdagen ska begära förslag av regeringen i denna fråga.

Rehabilitering

De bristfälliga och senfärdiga insatserna för rehabilitering av sjuka är ett allmänt problem i sjukvården och det gäller också rehabilitering och behandling av funktionshinder. En onödigt utdragen rehabiliteringsprocess kan sätta resultatet på spel, medföra onödigt lidande och dessutom beröva samhället resurser i form av sjukskriven arbetskraft.

Rehabiliteringsarbetet fungerar fortfarande mycket otillfredsställande och resurserna är otillräckliga. Centerpartiet har utvecklat ett förslag om rehabiliteringsgaranti nära kopplad till en kraftfull satsning på finansiell samordning som presenteras i en annan motion. Det är vår uppfattning att en rehabiliteringsgaranti ska omfatta alla, även de sjukdomsgrupper som har liten möjlighet att återgå till arbete. Vad som ovan anförts om rehabilitering till alla sjukdomsgrupper, även de som har liten möjlighet att återgå till arbete, bör ges regeringen till känna.

Hjälpmedelsfrågor

Det sker en snabb utveckling av hjälpmedel som i betydande grad kan reducera funktionshinder. Väntetiden för att få sina behov av hjälpmedel bedömda och åtgärdade är emellertid i alltför många fall lång. Hjälpmedelsutredningen, som lade fram sina förslag under föregående riksdagsår, har föreslagit att funktionshindrade ska ha rätt till hjälpmedel men ännu har inte regeringen presenterat någon proposition.

Riksdagen bör begära att regeringen återkommer med förslag om en hjälpmedelsgaranti.

Psykiska och dolda funktionshinder

Människor med psykiskt eller dolt funktionshinder möts ofta av fördomar och har andra svårigheter som inte syns, men barriärerna kan vara lika stora som vid ett fysiskt funktionshinder. Det är uppenbart att psykiska och dolda funktionshinder är dåligt integrerade i den allmänna handikappolitiken.

Efter psykiatrireformen i mitten av 1990-talet har antalet utslagna i Sverige ökat. Det krävs nu en bred och grundlig diskussion om hur den svenska psykiatrin kan utvecklas och förbättras. Detta gäller i all synnerhet mot bakgrund av att den nationella handlingsplanen för sjukvården – som är resultatet av en uppgörelse mellan c, fp, mp och regeringen – pekade ut ett förstärkt arbete med den psykiatriska vården som en av fyra huvuduppgifter. Ett uppdrag som regeringen uppenbarligen misslyckats med att följa upp.

Tydligast resultat har satsningarna fått när det gäller insatser för barn och ungdomar med psykisk ohälsa, även om bristerna fortfarande är betydande.

Fel! Okänt namn på

Arbetet med vuxna psykiskt funktionshindrade är dock än mer eftersatt, inte minst när det gäller ansvarsfördelningen mellan kommuner och landsting, något som bl.a. bidragit till en dramatisk ökning av antalet hemlösa och på annat sätt utslagna under senare år. Åtgärder måste sättas in omgående för att bryta denna mycket allvarliga utveckling. Samverkan mellan landstingen och kommunerna är ett generellt problem i arbetet med psykiskt funktionshindrade och sjuka. Det gäller alltifrån stödet till barn och ungdomar och vuxna med psykisk problematik till arbetet med personer med svåra psykiska sjukdomar.

Anhöriga till personer med psykiska funktionshinder är ofta mycket hårt belastade som känner sig maktlösa. Det är viktigt att se över såväl deras behov av stöd och avlastning, något vi framför förslag på i Centerpartiets äldremotion, och lagändringar t.ex. vad gäller rätt till skydd.

Tillgången till läkarmedverkan för psykiskt funktionshindrade i kommunal verksamhet är oftast otillräcklig. Det är också nödvändigt med en kritisk genomlysning av psykiatireformen samt förslag till hur psykiatireformen bör revideras. Regeringen tillsatte 2003 en psykiatrisamordnare med uppgift att utarbeta förslag för hur omsorgen om de psykiskt sjuka skulle kunna förbättras. Det förefaller nu som om detta uppdrag har gått i stå. Det är inte acceptabelt att de åtgärdsförslag som till äventyrs kan ha utarbetats inte snarast sammanställs och föreläggs riksdagen för bedömning och beslut. Riksdagen bör av regeringen begära förslag om hur vården och omsorgen om de psykiskt sjuka och funktionshindrade kan stärkas och om hur psykiska och dolda funktionshinder kan integreras i handikappolitiken.

Daglig verksamhet

Kraven på samverkan mellan socialtjänst och psykiatri som ställdes i samband med psykiatireformen har inte fullföljts på ett tillfredsställande sätt. Många psykiskt funktionshindrade bor i dag i eget boende där de har service och hjälp med normalt förekommande sysslor i hemmet. Då många psykiskt funktionshindrade har svårt att få tillgång till den reguljära arbetsmarknaden och utöver det är undantagna daglig verksamhet enligt LSS blir de ofta isolerade. Den dagliga verksamheten är ett viktigt steg i rehabiliteringen som skapar känslan av tillhörighet och egenvärde. Det är också viktigt för känslan av social gemenskap. Undantaget i 7 § bör tas bort och personkrets 3 bör ges rätt till daglig verksamhet enligt 9 § första stycket 10. Detta bör ges regeringen till känna.

LSS och personliga assistenter

LSS och reformen om personlig assistans (LASS) infördes när Centerpartiet var i regeringsställning. Den har inneburit ökat självbestämmande och verklig

livskvalitet för människor med funktionshinder. Assistansreformen har även inneburit en större trygghet och framför allt avlastning för anhöriga.

Kostnaderna för LASS blev betydligt högre än vad som ursprungligen kunde förutses och ökar fortfarande. Kommunernas försök att begränsa kostnadsutvecklingen för LASS riskerar att lägga hinder för skolor och annan verksamhet som riktar sig till funktionshindrade, eftersom det medför kraftigt ökade kostnader för den kommun som verksamheten är lokaliserad i. Det finns också risker för den enskildes integritet förknippade med det kommunala kostnadsansvaret. De höga LSS-kostnader som är förknippade med enskilda fall kan ha betydande budgeteffekt på mindre kommuner och i värsta fall leda till att den enskilde ses som en belastning för kommunen. Från dessa utgångspunkter har Centerpartiet tagit ställning för ett statligt kostnadsansvar för LASS. Vi menar att verksamheter som är så reglerade inte bör finansieras via kommunala skattepengar eftersom det i praktiken inte finns någon möjlighet att kommunalt påverka besluten. Assistanskommittén bör omgående få tilläggsdirektiv för att lämna förslag om ett statligt kostnadsansvar för LASS. Detta bör ges regeringen till känna.

Färdtjänst

För många funktionshindrade är färdtjänst en viktig del av det vardagliga livet. En fungerande och väl utvecklad färdtjänst är en förutsättning för ett aktivt deltagande i samhällslivet. Det måste vara möjligt också för funktionshindrade att genomföra resor med kort varsel. På många håll har färdtjänsten stora problem. Det gäller särskilt riksfärdtjänsten där rutinerna behöver förändras för att korta väntetider och göra det enklare att få färdtjänst beviljad över kommungränser. Detta bör ges regeringen till känna.

Bilstöd

Riksdagen beslutade 2004 om att höja nivån på bilstödet. Regeringen beräknade dock kostnaderna för lågt varför anslagen för 2005 tog slut redan i augusti. Med tanke på att bilstöd är en laglig rättighet är detta förhållande ytterst otillfredsställande. Regeringen har ett ansvar för att detta missförhållande rättas till, antingen genom att lämna förslag på att bilstödet ånyo justeras ned eller genom att frigöra medel för en realistisk anslagstilldelning. Detta bör ges regeringen till känna.

Fel! Okänt namn på

Demenssjuka

Rapporterna om vanvård av demenssjuka är allvarliga och tillsynsmyndigheternas uppföljning är helt enkelt otillräcklig. 20 % av befolkningen är dement vid 85 års ålder. Det är av yttersta vikt att kommunerna kan ge dessa människor kvalitetssäker vård. Det behövs tid och kunskap för att skapa lugn och trygghet samt fasta rutiner inom demensvården.

Dementa är inte en homogen grupp varför det behövs nya vårdformer med mer av individuella vårdinsatser. Så kallade frontallobsdementa kommer ofta i behov av demensvård redan i 40- eller 50-årsåldern och placeras i allmänhet tillsammans med åldersdementa som oftast är i 80-årsåldern eller däröver. Det kan knappast vara någon omöjlighet att erbjuda yngre dementa särskilda boenden tillsammans med andra personer i samma situation och ålder.

För att den enskilde ska få tillgång till föreskrivna rättigheter i LSS och socialtjänstlagen förutsätts att personen har förutsättningar och förmåga att ta sin rätt till vara. Hos demenssjuka kan denna förmåga helt eller delvis saknas. Enligt regelverket för hälso- och sjukvårdens verksamhet fordras den enskildes samtycke till vård och behandlingsåtgärder. Det förutsätter att vårdtagaren har förmågan att uttrycka sin egen vilja. Huvudmän och yrkesutövare samt legala ställföreträdare, gode män och förvaltare har här ett oerhört stort ansvar med respekt för individens självbestämmande. Centerpartiet anser att gällande lagstiftning behöver förbättras och förtydligas för att öka rättssäkerheten för demenssjuka, då lagstiftningen och verkligheten inte går i takt. Fortfarande är kunskaperna om neurologiska sjukdomar otillfredsställande. Svensk medicinsk forskning har traditionellt varit framstående inom bl.a. detta område, men på senare år har förutsättningarna försämrats genom att regeringen har låtit anslagen urholkas. Det är angeläget att fortsatt slå vakt om neurologisk forskning i Sverige. Detta bör ges regeringen till känna.

Likabehandling i katastrofer

När katastrofer inträffar är det ofta de funktionshindrade som drabbas hårdast. Konsekvenserna av dålig tillgänglighet och ett sammanbrott för normala hjälpkällor blir ofta förödande. Personer med nedsatt fysisk eller mental förmåga blir förlorare i en situation när självbevaringsdrift och fysisk styrka är avgörande för överlevnaden. Räddningspersonal och internationella räddningsinsatser är sällan förberedda på funktionshindrades särskilda utsatthet och behov av hjälp. Manualer saknas, frågan behandlas inte i utbildningen av den personal som skickas i väg och hur väl man lyckas bistå personer med funktionshinder finns inte med vid utvärdering av räddningsinsatser. Det behövs riktlinjer för hur funktionshindrades situation kan förbättras i katastrofsituationer, såväl nationellt i Sverige, som i världssamfundet. Detta bör ges regeringen till känna.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 28 september 2005

Kenneth Johansson (c)

Lars-Ivar Ericson (c)

Birgitta Carlsson (c)

Jan Andersson (c)

Annika Qarlsson (c)

Birgitta Sellén (c)

Margareta Andersson (c)